

ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ : ศึกษากรณีกิจการที่เกี่ยวข้องกับการบริการประเภทห้องปฏิบัติการทางการแพทย์

จรัญ หมั่นเก็บ *

ดร.วชิราภรณ์ พวงจินดา **

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวคิด หลักการ และทฤษฎีทางกฎหมายมหาชนที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ กรณีกิจการที่เกี่ยวข้องกับการบริการประเภทห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ และศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพกรณีห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ในต่างประเทศและของประเทศไทย อีกทั้งวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายซึ่งเกี่ยวข้องกับกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ กรณีกิจการที่เกี่ยวข้องกับการบริการประเภทห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ตลอดจนเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบังคับใช้กฎหมายซึ่งเกี่ยวข้องกับกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ กรณีกิจการที่เกี่ยวข้องกับการบริการประเภทห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ในประเทศอย่างเหมาะสมต่อไป

จากการศึกษา พบว่า เกิดปัญหาทางกฎหมาย 3 ประการ ดังต่อไปนี้ ประการที่หนึ่ง การกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขทั่วไป ในการพิจารณาอนุญาตให้ประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ พ.ศ. 2535 ประการที่สอง การออกข้อบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อกำหนดให้กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพบางกิจการหรือทุกกิจการให้เป็นกิจการที่ต้องควบคุมภายในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประการที่สาม การกำหนดใบอนุญาตเพื่อให้ประกอบกิจการห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ เนื่องจากการประกอบกิจการห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ยังไม่มีกำหนดใบอนุญาตให้ประกอบกิจการที่เป็นการเฉพาะนั้นก็จะทำให้มีผลต่อการเข้าตรวจสอบและการอนุญาตให้ประกอบกิจการเพียงครั้งเดียวคือการเข้าตรวจสอบก่อนเปิดดำเนินการกิจการ

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยจึงควรนำแนวคิดหรือหลักการตามกฎหมายของต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ประเทศแคนาดา และสหพันธ์สาธารณรัฐไนจีเรีย ที่ได้มีกฎหมายบังคับใช้เป็นการเฉพาะสำหรับห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ จะส่งผลทำให้ประเทศไทยมีกฎหมายที่บังคับใช้เกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและวิธีการอนุญาตให้ประกอบกิจการ

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม

** อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ตลอดจนการกำหนดใบอนุญาตให้ประกอบกิจการที่เป็นการเฉพาะสำหรับกิจการห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งจะเกิดผลดีต่อการควบคุมและเข้าไปตรวจสอบความเป็นมาตรฐานของระบบห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ เพื่อให้ได้ผลการตรวจวิเคราะห์ที่ถูกต้อง นำไปใช้ประโยชน์ในการรักษา สร้างเสริมคุณภาพ สร้างเสริมสุขภาพ ควบคุม ป้องกันโรคและคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสร้างจึงเป็นการเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับประชาชนผู้เข้ารับบริการ ตลอดจนการเข้าตรวจสอบการดำเนินการทั้งก่อนประกอบกิจการการ ระหว่างประกอบกิจการ และในระหว่างขอต่ออายุใบอนุญาต ทำให้การบริการของกิจการดังกล่าวมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดในด้านการบริการสาธารณะ

1. บทนำ

1.1 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขทั่วไปในการอนุญาตให้ประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ประเภทกิจการห้องปฏิบัติการทางการแพทย์

ห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ คือ ห้องปฏิบัติการของโรงพยาบาล หรือสถานพยาบาล ทั้งในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ได้แก่ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (รพศ. รพท. รพช.) กรมควบคุมโรค กรมสุขภาพจิต กรมอนามัย และกรมการแพทย์ และนอกสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ให้บริการตรวจวิเคราะห์สิ่งส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ ด้วยกระบวนการทดสอบที่ต้องใช้เทคโนโลยี เครื่องมือ น้ำยา และบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการเป็นหน่วยรับตรวจส่งต่อ จากหน่วยบริการปฐมภูมิ เป็นเครือข่ายความร่วมมือในเครือข่ายบริการสุขภาพที่มีคุณภาพ และมีความสำคัญ เพื่อสนับสนุนวินิจฉัยโรคของแพทย์ ช่วยบ่งบอกความรุนแรงของโรค ช่วยพยากรณ์โรค ช่วยในการติดตามผลการรักษาและเป็นส่วนหนึ่งในการตรวจสุขภาพร่างกายเพื่อให้ได้ข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับสุขภาพร่างกาย ห้องปฏิบัติการทางการแพทย์อาจมีชื่อเรียกได้หลายแบบ ได้แก่ห้องปฏิบัติการทางเทคนิคการแพทย์ ห้องปฏิบัติการพยาธิวิทยาคลินิก ห้องปฏิบัติการเวชศาสตร์ชันสูตร

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พบว่า หมวด 7 เกี่ยวกับกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ มาตรา 32 (2) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการในการอนุญาตให้ประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพไว้เป็นการทั่วไปสำหรับกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพทั้ง 141 ประเภท 13 กลุ่มกิจการ แต่ในทางกลับกันกฎหมายไม่ได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและวิธีการอนุญาตที่เป็นการเฉพาะสำหรับกิจการบางประเภทที่มีกระบวนการผลิตหรือกรรมวิธีผลิตที่ก่อให้เกิดมลพิษหรือสิ่งที่ก่อให้เกิดโรค หรือมีผลกระทบต่อชีวิต ร่างกาย อนามัยของประชาชนที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพประเภทห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงการดำเนินการของห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ แล้วจะพบว่าให้บริการตรวจวิเคราะห์สิ่งส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ ด้วยกระบวนการทดสอบที่ต้องใช้เทคโนโลยี อุปกรณ์และเครื่องมือทางการแพทย์ รวมทั้งการ

ตรวจอุจจาระ บัสสาวะ เลือด และน้ำเหลือง เพื่อตรวจหาจุลชีพที่ก่อให้เกิดโรคต่าง ๆ อีกทั้งมีการใช้อุปกรณ์และเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ สารเคมี สารชีวภาพ สารกัมมันตรังสี รวมทั้งสารพิษอื่น ๆ เป็นจำนวนมาก ความร้อน รังสี สิ่งที่เป็นอันตรายจากสารเคมี สารก่อมะเร็ง สิ่งระคายเคือง สิ่งที่เป็นอันตรายชีวภาพ แบคทีเรีย ไวรัส รา และยีสต์ ทำให้เกิดอันตรายและมีความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงาน ผู้เข้ารับบริการ ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงจึงมีความเสี่ยงต่อการติดต่อหรือแพร่ระบาดของเชื้อโรคต่าง ๆ มากกว่ากิจกรรมประเภทอื่นที่อยู่กลุ่มเดียวกัน เช่น กิจกรรมสปาเพื่อสุขภาพ กิจกรรมอาบ อบ นวด กิจกรรมเสริมสวยหรือแต่งผม กิจกรรมนวดเพื่อสุขภาพ กิจกรรมสถานที่อาบน้ำ อบไอน้ำ และอบสมุนไพร เป็นต้น

1.2 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นในการควบคุมกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพประเภทห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ที่ขัดต่อหลักความเสมอภาค

ในปัจจุบันกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสถานะเป็นนิติบุคคล เพื่อที่จะได้มีอำนาจกระทำในเรื่องต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง อำนาจกระทำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเหล่านี้ได้แก่อำนาจในการออกข้อบังคับ อำนาจในการออกคำสั่งในการทำสัญญา และอำนาจในการปฏิบัติการต่าง ๆ อำนาจในการออกกฎ ข้อบังคับอันเป็นอำนาจหนึ่งในการบริหารอำนาจทั้งหลายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น เป็นอำนาจซึ่งรัฐมอบให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเป็นเครื่องมือที่จะนำมาใช้เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี กฎหรือข้อบังคับอีกนัยหนึ่งซึ่งเรียกว่าข้อบัญญัติท้องถิ่นซึ่งขอบเขตในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นมิได้มีขอบเขตอำนาจที่กว้างเหมือนอย่างการตรากฎหมายโดยรัฐสภาคงมีเพียงขอบเขตอำนาจในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นตามที่กฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกำหนดให้อำนาจไว้เท่านั้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 มาตรา 32(1) ประกอบกับประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ พ.ศ. 2558 ให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อกำหนดประเภทของกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพบางกิจการหรือทุกกิจการให้เป็นกิจการที่ต้องมีการควบคุมภายในท้องถิ่นนั้น โดยเฉพาะกิจการห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ซึ่งเป็นกิจการที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอันตรายแก่ผู้เข้ารับบริการจำเป็นที่จะต้องออกข้อบัญญัติเพื่อกำหนดให้กิจการดังกล่าวถูกควบคุมภายในเขตท้องถิ่นนั้น ซึ่งตามกฎหมายนั้นได้ให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อกำหนดให้กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพบางกิจการหรือทุกกิจการเป็นกิจการที่ต้องมีการควบคุมภายในเขตท้องถิ่นนั้นก็ได้หากกิจการนั้นมีผลกระทบต่อสุขอนามัยของประชาชนหรือมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยรวม

1.3 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดใบอนุญาตเพื่อให้ประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพประเภทห้องปฏิบัติการทางการแพทย์

ในปัจจุบันกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพเป็นเรื่องหนึ่งที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ การสาธารณสุข พ.ศ. 2535 หมวด 7 ที่จะต้องมีการกำกับดูแลการประกอบกิจการเพราะเป็น กิจการที่มีกระบวนการผลิตหรือกรรมวิธีการผลิตที่อาจก่อให้เกิดมลพิษหรือสิ่งทำให้เกิดโรคไม่ว่าจะ เป็นมลพิษทางอากาศ ทางน้ำ เสียง แสง ความร้อน ความสั่นสะเทือน รังสี ฝุ่นละออง เขม่า เถ้า หรือมลพิษอื่นใด และจากการดำเนินกิจการห้องปฏิบัติการทางการแพทย์มีผลกระทบต่อ การเกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายและอนามัยของประชาชนผู้เข้ารับบริการ จึงจำเป็นที่รัฐจะต้องเข้าไป ควบคุมตรวจสอบกำกับดูแลเพื่อให้มีความเป็นมาตรฐานของระบบห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้ให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปควบคุมเพียงอาศัยหลักเกณฑ์ วิธีการและ เงื่อนไขทั่วไปในการพิจารณาอนุญาตให้ประกอบกิจการ โดยกฎหมายดังกล่าวไม่ได้ กำหนดในเรื่องของใบอนุญาตเพื่อให้ประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพประเภท ห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ที่เป็นการเฉพาะ

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยไม่ได้มีการกำหนดในเรื่องของ ใบอนุญาตให้ประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพประเภทห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ทำให้เอกชนซึ่งมีความประสงค์ที่จะเปิดดำเนินการประเภทดังกล่าวสามารถกระทำได้อย่าง เพียงแต่ไปแจ้งความประสงค์ขอเปิดกิจการกับเจ้าพนักงานท้องถิ่นว่าจะเปิดดำเนินการ กิจการ ห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะตรวจสอบตามหลักเกณฑ์ทั่วไป และตรวจสอบห้องหรืออาคารที่จะใช้สำหรับเป็นห้องประกอบกิจการตามพระราชบัญญัติการ ควบคุมอาคาร โดยไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขในการควบคุมที่เป็นการเฉพาะที่จะให้ อำนาจในการเข้าไปตรวจสอบการประกอบกิจการดังกล่าว จึงทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้อ อนุญาตให้เปิดดำเนินการประเภทห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ตรวจสอบเพียงครั้งเดียว

2. แนวคิด หลักการ และทฤษฎีทางกฎหมายมหาชนที่เกี่ยวกับการบังคับใช้ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ กรณีกิจการที่เกี่ยวกับการ บริการประเภทห้องปฏิบัติการทางการแพทย์

2.1 หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ยังนับได้ว่าเป็นเรื่องค่อนข้างใหม่ แต่ถ้าเข้าใจ เนื้อหาเบื้องต้นว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จัดเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่ง ก็จะสามารถ ดำเนินการคุ้มครองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากมุมมองของฝ่าย เจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงที่จะต้องเคารพและให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และ สิทธิเสรีภาพทั้งหลายอย่างทั่วถึง

การรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นหน้าที่ของรัฐ ดังนั้นองค์กรของรัฐจึง ต้องเคารพเช่นเดียวกัน ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพจากการละเมิดของรัฐนั้นมี 3 ระดับ ด้วยกัน คือ

1) การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของรัฐ

องค์กรของรัฐไม่สามารถละเมิดสิทธิและเสรีภาพเหล่านี้ได้เลย เสรีภาพดังกล่าวเป็นเสรีภาพเด็ดขาด ดังนั้นถ้ามีกฎหมายที่ตราออกมาแล้วกระทบต่อเสรีภาพแบบเด็ดขาดดังกล่าวก็ถือว่าขัดรัฐธรรมนูญ

2) การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพจากการละเมิดของฝ่ายบริหาร

ฝ่ายบริหารมีอำนาจตามความเป็นจริง เช่น มีกำลังทหารและกำลังตำรวจอยู่ในอำนาจ ดังนั้นจึงต้องมีการกำหนดการจำกัดสิทธิเสรีภาพนั้นต้องกระทำโดยกฎหมายที่รัฐสภาตราขึ้นเท่านั้น ด้วยเหตุที่ว่า การจะจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้นั้นต้องเป็นกฎหมายที่ตราออกมาจากประชาชนหรือจากตัวแทนของประชาชนในรัฐสภา ไม่ใช่การตราออกมาจากองค์กรอื่นที่ไม่ใช่ตัวแทนประชาชน เช่น การกำหนดโทษทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา ถือว่าเป็นการลิดรอนสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายของประชาชน แต่ก็สามารถทำได้เพราะกฎหมายที่ตราออกมาจากรัฐสภา หรือการเวนคืนที่ดินของประชาชนก็ถือว่าเป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพในกรรมสิทธิ์ของประชาชน แต่ก็ทำได้เพราะมีกฎหมายเวนคืนที่ตราโดยฝ่ายนิติบัญญัติ

3) การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในกรณีที่มีการละเมิด

ประชาชนสามารถฟ้องร้องต่อศาลได้ เช่น ถ้ารัฐสภาออกกฎหมายจำกัดเสรีภาพขัดรัฐธรรมนูญ ต้องมีองค์กรชี้ขาดให้กฎหมายนั้นใช้บังคับมิได้ ถ้าฝ่ายบริหารละเมิดเสรีภาพก็ต้องให้มืองค์กรชี้ขาดให้หยุดการกระทำและใช้ค่าเสียหายได้ นอกจากนี้รัฐยังต้องมีภาระที่จะต้องดูแลกรณีเอกชนคนหนึ่งละเมิดสิทธิเสรีภาพเอกชนอีกคนหนึ่ง โดยกำหนดให้ศาลทำหน้าที่เยียวยาความเสียหายแก่ประชาชนและลงโทษผู้ซึ่งกระทำการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน

2.2 หลักความเสมอภาค

หลักความเสมอภาคนั้นมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับหลักเสรีภาพเนื่องจากเป็นหลักการที่จะทำให้การใช้เสรีภาพเป็นไปอย่างเสมอกันแก่ทุกคน แต่หากเสรีภาพสามารถใช้ได้เพียงบุคคลบางคนเท่านั้นในขณะที่คนบางกลุ่มบางคนเข้าถึงไม่ได้ในกรณีดังกล่าวก็ไม่ถือว่ามีเสรีภาพแต่ประการใด ความเสมอภาคจึงเป็นฐานของเสรีภาพและเป็นหลักประกันในการทำให้เสรีภาพเกิดขึ้นได้จริง ดังนั้นหลักความเสมอภาคได้กฎหมายจึงเป็นหลักการที่ทำให้มีการปฏิบัติต่อบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ อย่างเท่าเทียมกันหรือไม่เลือกปฏิบัติ (Non-discrimination) ทั้งนี้การปฏิบัติตามหลักความเสมอภาคนั้นจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญเหมือนกันอย่างเท่าเทียมกัน และจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญแตกต่างกันให้แตกต่างกันไปตามลักษณะของเรื่องนั้น ๆ จึงจะทำให้เกิดความยุติธรรมภายใต้หลักความเสมอภาคขึ้นได้

ความเสมอภาคจึง หมายถึง “ความเสมอภาคในกฎหมาย กล่าวคือมีสิทธิหน้าที่ทางกฎหมาย เช่นเดียวกับคนอื่น ไม่ใช่หมายความว่า จะต้องมีความเสมอภาคในการมีวัตถุประสงค์ของ และความเสมอภาคในกฎหมายนี้อาจเป็นทั้งในทางสิทธิและในหน้าที่หรือภาระ นอกจากนี้แม้ความเสมอภาคจะเป็นองค์ประกอบสำคัญของธรรมชาติมนุษย์ แต่คงไม่สามารถมีความเสมอภาคที่

สมบูรณ์อย่างสุดซึ้งที่เป็นความเสมอภาคแบบคณิตศาสตร์ได้ทั้งหมด แต่ควรจะเป็นความเสมอภาคแบบสัดส่วนที่คำนึงถึงความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล เพราะโดยธรรมชาติ มนุษย์แต่ละคนก็จะมี ความแตกต่างกันไปอยู่ในตัว

หลักความเสมอภาคของบุคคลภายใต้กฎหมาย หรือหลักความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย หมายถึง สิทธิที่เท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายเดียวกัน มีความหมายรวมถึงกระบวนการทางกฎหมายที่มีผลต่อประชาชนโดยรวมตั้งแต่การออกกฎหมายที่ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน การบังคับใช้กฎหมายและการพิจารณาคดีต้องเป็นไปอย่างเสมอภาคเท่าเทียมต่อประชาชนทุกคน การได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน รวมถึงการคุ้มครองทางกฎหมายเพื่อการสร้างโอกาสที่เท่าเทียมกันด้วย

2.3 หลักประโยชน์สาธารณะ

ประโยชน์สาธารณะ คือการดำเนินการของรัฐเพื่อตอบสนองความต้องการของคนส่วนใหญ่ในสังคม มิใช่เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ดำเนินการเอง หรืออาจกล่าวได้ว่าประโยชน์สาธารณะเป็นความต้องการของบุคคลแต่ละคนซึ่งตรงกันและมีจำนวนมากจนเป็นคนหมู่มากหรือเป็นคนส่วนใหญ่ในสังคม จนความต้องการนั้นถูกยกระดับให้เป็นประโยชน์สาธารณะ ประโยชน์สาธารณะจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่องค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองต้องคำนึงถึงเสมอในการดำเนินกิจกรรมฝ่ายปกครอง หลักการในทางกฎหมายปกครองที่เรียกร้องให้การกระทำทั้งหลายทั้งปวงขององค์กรฝ่ายปกครองต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะนั้น เป็นหลักการที่อธิบายได้จากการยอมรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งปรากฏเป็นอุดมการณ์พื้นฐานของรัฐไทย ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในระบอบประชาธิปไตย การกระทำทั้งหลายของรัฐย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์ของมหาชนทั้งปวง

ประโยชน์มหาชนหรือประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) เป็นประโยชน์ทั่วไปแก่เอกชนทุกคน เช่น ประโยชน์จากการป้องกันประเทศโดยกำลังทหาร การรักษาความปลอดภัยภายในโดยตำรวจ หรือประโยชน์จากการคุ้มครองทางภาษี การบริการสาธารณะที่เป็นประโยชน์ทั่วไปหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชนล้วนเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับตั้งแต่สมัยโรมันจนนำไปสู่การแบ่งแยกระหว่างกฎหมายเอกชนกับกฎหมายมหาชน โดยกฎหมายเอกชนนั้นเป็นกฎหมายที่ว่าด้วยเรื่องผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคล แต่กฎหมายมหาชนนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของส่วนรวม หรือผลประโยชน์ของสังคม ประเทศโดยรวม ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว ผลประโยชน์ของส่วนรวม ย่อมเป็นผลประโยชน์ของบุคคลเสมอ และด้วยเหตุนี้การจำกัดสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์สาธารณะที่ดี หรือเพื่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนที่ดี จึงเป็นเรื่องที่มีความชอบธรรมเป็นอย่างยิ่งที่ฝ่ายปกครองจะมีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพโดยอาศัยเหตุผลเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือเพื่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ในต่างประเทศและประเทศไทย

3.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ในต่างประเทศ

3.1.1 สหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาได้มีรัฐบัญญัติของรัฐบาลกลางเรื่อง “มาตรฐานและการรับรอง : ข้อกำหนดในห้องปฏิบัติการ” ให้มีกฎหมาย CLIA จัดตั้งศูนย์มาตรฐานคุณภาพสำหรับการทดสอบในห้องปฏิบัติการบนตัวอย่างมนุษย์ เช่น เลือดของเหลวในร่างกายและเนื้อเยื่อเพื่อวัตถุประสงค์ในการวินิจฉัย การป้องกัน หรือรักษาโรคหรือการประเมินสุขภาพ โดยปรากฏอยู่ใน CLIA REGULATION | STANDARD AND CERTIFICATION : LABORATORY REQUIREMENTS (42 CFR 493) โดยกฎหมายของแต่ละมลรัฐมีข้อสาระสำคัญแตกต่างกันออกไป ดังต่อไปนี้

3.1.1.1 มลรัฐเนวาดา มีการบัญญัติกฎหมาย CHAPTER 652 – MEDICAL LABORATORIES โดยได้ให้คำนิยามห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ หมายถึงสิ่งอำนวยความสะดวกใด ๆ สำหรับจุลชีววิทยาภูมิคุ้มกัน, (ธนาคาร) เซลล์วิทยา เนื้อเยื่อเคมี โลหิตวิทยา ชีวฟิสิกส์ ทางพิษวิทยาหรือวิทยาการอื่น ๆ ของการตรวจสอบของเนื้อเยื่อหลังหรือซัปดาห์ของร่างกายมนุษย์ แต่ไม่รวมถึงห้องปฏิบัติการทางนิติเวชที่ดำเนินการโดยหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายและการดำเนินการที่เหมาะสมของห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ที่อยู่ในรัฐเป็นเรื่องที่สำคัญเพราะมีผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน ความปลอดภัยและสวัสดิการโดยวัตถุประสงค์ของบทบัญญัตินี้คือการส่งเสริมสุขภาพของประชาชน ความปลอดภัยและสวัสดิการโดยการพัฒนาการสร้างและการบังคับใช้

การขอใบอนุญาตสำหรับการดำเนินการห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ในมลรัฐเนวาดา จะต้องอยู่ในรูปแบบที่กำหนดไว้ดังนี้

- (1) ชื่อ และที่ตั้งของห้องปฏิบัติการ
- (2) ชื่อ และหลักฐานของผู้ดำเนินการห้องปฏิบัติการ
- (3) ชื่อเจ้าของห้องปฏิบัติการ ชื่อของเจ้าหน้าที่กรรมการและเจ้าของผลประโยชน์ร้อยละ 10 ขึ้นไปของหุ้นบริษัท
- (4) คำอธิบายโปรแกรมและการให้บริการของห้องปฏิบัติการทางการแพทย์

3.1.1.2 มลรัฐอลาบามา มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ โดยปรากฏอยู่ใน RULES OF ALABAMA OF HEALTH ALABAMA DEPARTMENT OF PUBLIC HEALTH CHAPTER 420-5-8 มีข้อสาระสำคัญดังต่อไปนี้

“ใบอนุญาต” หมายถึง เอกสารที่ออกโดยคณะกรรมการสุขภาพรัฐและลงนามโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ

“ผู้รับใบอนุญาต” หมายความว่า นิติบุคคลหรือบุคคลซึ่งเป็นใบอนุญาตที่ออกเมื่อผู้ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบในการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ

ประเภทของใบอนุญาต (ก) ใบอนุญาตปกติอาจจะออกโดยคณะกรรมการสุขภาพรัฐหลังจากที่คณะกรรมการได้กำหนดว่าเป็นห้องปฏิบัติการสรีรวิทยาตามระเบียบ (ข) ใบอนุญาตที่อยู่ในระหว่างการทดสอบ คณะกรรมการสุขภาพรัฐอาจใช้ดุลพินิจในการเพิกถอนการออกใบอนุญาตเมื่อเห็นว่าการตรวจสอบ การบำรุงรักษาและการดำเนินงานของห้องปฏิบัติการคลินิกอิสระหรือสรีรวิทยาอิสระไม่สอดคล้องกับกฎ ระเบียบ แต่อย่างไรก็ตามคณะกรรมการสุขภาพรัฐอาจออกใบอนุญาตประเภทที่อยู่ในระหว่างการทดสอบได้เฉพาะหลังจากที่เห็นว่าสุขภาพและความปลอดภัยของผู้ป่วยได้รับการคุ้มครองอย่างเพียงพอซึ่งอายุของใบอนุญาตประเภทนี้มีเพียงหนึ่งปี

การออกใบอนุญาต ใบอนุญาตจะต้องออกโดยคณะกรรมการสุขภาพรัฐโดยมีการกำหนดชื่อและที่ตั้งทางกายภาพของห้องปฏิบัติการทางคลินิกหรือห้องปฏิบัติการที่เป็นอิสระทางสรีรวิทยาในรัฐอลาบามา และใบอนุญาตจะใช้สำหรับแต่ละห้องปฏิบัติการเท่านั้น

การเพิกถอนใบอนุญาต โดยคณะกรรมการสุขภาพรัฐมีอำนาจที่จะเพิกถอนหรือยกเลิกใบอนุญาตสำหรับการใด ๆ ดังเหตุผลต่อไปนี้

- (1) มีการละเมิดของบทบัญญัติของกฎแห่งรัฐ
- (2) อนุญาตหรือยุยงส่งเสริมคณะกรรมการสุขภาพรัฐกระทำการใด ๆ ที่ผิด

กฎหมาย

(3) การดำเนินการหรือการปฏิบัติที่คณะกรรมการสุขภาพรัฐถือว่าเป็นอันตรายต่อสุขภาพภาพของผู้ป่วย

3.1.2 ประเทศแคนาดา

ประเทศแคนาดา ได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ โดยได้ปรากฏอยู่ใน THE MEDICAL LABORATORY LISENSING ACT CHAPTER M-9.1 REG 1 “พระราชบัญญัติการออกใบอนุญาตห้องปฏิบัติการทางการแพทย์” โดยมีข้อสาระสำคัญดังนี้

สำหรับการขอรับใบอนุญาตตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติคือการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรในรูปแบบที่จัดทำโดยคณะกรรมการ และผู้รับใบอนุญาตต้องไม่จ้างบุคคลเป็นผู้จัดการห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ที่ไม่ได้เป็นมืออาชีพที่มีคุณภาพ ผู้รับอนุญาตไม่จะทำ หรืออนุญาตให้บุคคลซึ่งจะจัดการของห้องปฏิบัติการทางการแพทย์มากกว่าหนึ่งกิจการโดยการอนุมัติของคณะกรรมการ และต้องไม่จ้างคนซึ่งจะดำเนินการทดสอบในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์เว้นแต่บุคคลนั้น

- (1) มีคุณสมบัติที่กำหนดไว้ในมาตรา 12 หรือ

(2) เป็นนักเรียนและเป็นลูกจ้างเพื่อวัตถุประสงค์ของการรับการฝึกอบรมที่นำไปสู่การเข้าซื้อกิจการของคุณสมบัติที่กำหนดไว้

อย่างไรก็ตาม ผู้รับใบอนุญาตต้องทำให้มั่นใจว่าห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ที่มีพื้นที่จัดสิ่งอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์ที่มีเพียงพอสำหรับการปฏิบัติงานที่มาถึงห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ที่มีความถูกต้องแม่นยำและมีประสิทธิภาพในลักษณะที่เป็นไปตามมาตรฐานที่ยอมรับโดยทั่วไป และผู้รับใบอนุญาตต้องทำให้มั่นใจว่า

(1) เครื่องมือทั้งหมดจะถูกเก็บรักษาไว้เพื่อให้พวกเขาดำเนินการในรายละเอียด

(2) ตารางการบำรุงรักษาเชิงป้องกันได้รับการพัฒนาและการบำรุงรักษาสำหรับทุกอุปกรณ์และเครื่องมือในการใช้งาน ในห้องปฏิบัติการและ

(3) อุปกรณ์ทั้งหมดมีความเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับสำหรับวัตถุประสงค์ในการที่พวกเขาถูกนำมาใช้

3.1.3 สหพันธ์สาธารณสุขไนจีเรีย

สหพันธ์สาธารณสุขไนจีเรีย ได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์การแพทย์สภาไนจีเรีย โดยมีข้อสาระสำคัญดังนี้

สำหรับผู้ประกอบการซึ่งประสงค์จะดำเนินการในรูปแบบของขั้นตอนที่มีได้กำหนดไว้รวมทั้งการตรวจสอบที่ไม่มีอยู่จริงหรือไม่จำเป็นหรือการทดสอบเพื่อวัตถุประสงค์ของการเพิ่มรายได้ในการรักษาพยาบาลจากผู้ป่วยยอมเป็นการละเมิดจรรยาบรรณและจะเป็นความผิดเกี่ยวกับการทุจริตต่อหน้าที่ และผู้ประกอบการที่ไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ อนุญาตให้ใช้ชื่อหรือบริการระดับมืออาชีพ เพราะไม่ได้รับอนุญาตให้ทำงานห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ส่วนในกรณีในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ไม่ได้ลงทะเบียนและผู้ประกอบการดำเนินการบริการอย่างมืออาชีพของเขาในสถานที่ดังกล่าวเช่นผู้ประกอบการเป็นความผิดของการทุจริตต่อหน้าที่อย่างมืออาชีพและสภาเมื่อการตรวจสอบที่เหมาะสมขอสงวนสิทธิ์ แต่เพียงผู้เดียวซึ่งจะปิดห้องปฏิบัติการทางการแพทย์

อย่างไรก็ตาม การลงทะเบียนใด ๆ ที่ได้ไม่รับใบอนุญาตประกอบการและจากการผู้ที่ปรากฏตัวของเขาแนะนำหรือช่วยให้ความร่วมมืออย่างรู้เท่าทันคนที่ไม่ได้ลงทะเบียนเป็นผู้ประกอบการที่จะปฏิบัติในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์การแพทย์สหพันธ์สาธารณสุขไนจีเรียหรือทำตามขั้นตอนที่ต้องใช้ดุลยพินิจ หรือทักษะใด ๆ เป็นการละเมิดจรรยาบรรณนี้และ ต้องดำเนินการทางวินัย นอกจากนี้ยังรวมถึงผู้ที่จ้างผู้ปฏิบัติงานที่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นพลเมืองหรือชาวต่างชาติที่พวกเขาจะปฏิบัติงานในสหพันธ์สาธารณสุขไนจีเรีย

3.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ในประเทศไทย

จากการศึกษา พบว่า ประเทศไทยมีการกำหนดเกี่ยวกับกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพไว้ในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ประกอบกับประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ พ.ศ. 2558 โดยได้บัญญัติส่วนที่เกี่ยวข้องกับกิจการที่เป็น

อันตรายต่อสุขภาพไว้ในหมวด 7 มีเพียง 3 มาตรา เริ่มตั้งแต่ มาตรา 31 ถึงมาตรา 33 โดยในพระราชบัญญัตินี้ได้บัญญัติให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการสาธารณสุขออกประกาศกระทรวงสาธารณสุขกำหนดกิจการที่เป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพจำนวนทั้งหมด 141 ประเภท 13 กลุ่มกิจการ และกำหนดให้กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพต้องมีการกำกับดูแลให้ประกอบกิจการโดยให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อกำหนดประเภทของกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพบางกิจการหรือทุกกิจการให้เป็นกิจการที่ต้องมีการควบคุมในท้องถิ่นตลอดจนการกำหนดหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขทั่วไปในการพิจารณาอนุญาตให้ประกอบกิจการ

นอกจากนี้ ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่อง กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ พ.ศ. 2558 กำหนดให้กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพต้องมีการกำกับดูแลให้ประกอบกิจการโดยให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อกำหนดประเภทของกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพบางกิจการหรือทุกกิจการให้เป็นกิจการที่ต้องมีการควบคุมในท้องถิ่นตลอดจนการกำหนดหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขทั่วไปในการพิจารณาอนุญาตให้ประกอบกิจการโดยมาตรา 32 ได้กำหนดว่า เพื่อประโยชน์ในการกำกับดูแลการประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพให้ราชการส่วนท้องถิ่น มีอำนาจออกข้อกำหนดของท้องถิ่นเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขทั่วไปสำหรับผู้ประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพเป็นกิจการที่ต้องควบคุมในท้องถิ่นนั้นปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลสภาพหรือสุขลักษณะของสถานที่ที่ใช้ดำเนินกิจการ และมาตรการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพ นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในส่วนของอาคารหรือห้องที่จะใช้สำหรับเป็นห้องประกอบกิจการโดยการก่อสร้างอาคาร การดัดแปลงหรือเคลื่อนย้ายอาคารจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือในกรณีที่เป็นการยื่นคำขออนุญาตให้เจ้าพนักงานให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นตรวจพิจารณาและออกใบอนุญาตหรือมีหนังสือแจ้งคำสั่งไม่อนุญาตพร้อมด้วยเหตุผลให้ผู้ขอรับใบอนุญาต

4. วิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ กรณีกิจการที่เกี่ยวข้องกับการบริการประเภทห้องปฏิบัติการทางการแพทย์

4.1 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขทั่วไปในการอนุญาตให้ประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพประเภทห้องปฏิบัติการทางการแพทย์

กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ได้แบ่งห้องปฏิบัติการทางแพทย์เป็น 2 ประเภท คือ ห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ที่อยู่ในโรงพยาบาลซึ่งมีหน้าที่ที่สำคัญในการตรวจสิ่งของผู้ป่วยซึ่งเข้ามารับบริการในโรงพยาบาลและห้องปฏิบัติการของเอกชนที่เป็นห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ที่ไม่ได้ตั้งอยู่ในโรงพยาบาลแต่เปิดให้บริการโดยเอกชน เช่นห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ของบริษัทประกันชีวิต ห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ส่วนใหญ่จะแบ่งออกเป็นหลายแผนก เนื่องจากการตรวจสิ่งส่งตรวจแต่ละแผนกนั้นมีขั้นตอนที่แตกต่างกันโดยทั่วไปแล้วสามารถแบ่งแยกเป็นแผนก

ได้ ดังนี้ แผนกจุลชีววิทยาเป็นแผนกที่รับส่งตรวจ เช่น อุจจาระ ปัสสาวะ และเลือด เพื่อตรวจหาจุลชีพที่ก่อให้เกิดโรค แผนกโลหิตวิทยา เป็นแผนกที่ทดสอบสิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเลือด การตรวจเลือดที่สมบูรณ์ การตรวจการแบ่งตัวของเลือด แผนกเคมีคลินิก เป็นแผนกที่ตรวจถึงส่วนต่างๆในน้ำเหลือง แผนกภูมิคุ้มกันวิทยา แผนกธนาคารเลือด เป็นต้น จากเหตุผลดังกล่าว ข้างต้นการประกอบกิจการห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ เป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพประเภทหนึ่งที่มีลักษณะของการปฏิบัติงานมีความสุ่มเสี่ยงเป็นพิเศษต่อการเกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัยของผู้ปฏิบัติงานรวมทั้งผู้เข้ารับบริการและเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้เคียงมากว่ากิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพประเภทอื่น ๆ ในลักษณะเดียวกัน จึงจำเป็นที่รัฐจะต้องมีการควบคุมและกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขในการอนุญาตให้ประกอบกิจการให้แตกต่างไปจากกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพประเภทอื่น

จากการศึกษา พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พบว่า หมวด 7 เกี่ยวกับกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ มาตรา 32 (2) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและวิธีการในการอนุญาตให้ประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพไว้เป็นการทั่วไปสำหรับกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพทั้ง 141 ประเภท 13 กลุ่มกิจการ แต่ในทางกลับกันกฎหมายไม่ได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและวิธีการอนุญาตที่เป็นการเฉพาะสำหรับกิจการบางประเภทที่มีกระบวนการผลิตหรือกรรมวิธีผลิตที่ก่อให้เกิดมลพิษหรือสิ่งก่อกำเนิดโรค หรือมีผลกระทบต่อชีวิต ร่างกาย อนามัยของประชาชนซึ่งอยู่ในบริเวณใกล้เคียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพประเภทห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงการดำเนินกิจการของห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ แล้วจะพบว่าให้บริการตรวจวิเคราะห์สิ่งส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการด้วยกระบวนการทดสอบที่ต้องใช้เทคโนโลยี อุปกรณ์และเครื่องมือทางการแพทย์ รวมทั้งการตรวจอุจจาระ ปัสสาวะ เลือด น้ำเหลือง เพื่อตรวจหาจุลชีพที่ก่อให้เกิดโรคต่างๆ อีกทั้งมีการใช้อุปกรณ์และเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ สารเคมี สารชีวภาพ สารกัมมันตรังสี สารพิษอื่นๆเป็นจำนวนมาก ความร้อน รังสี สิ่งที่เป็นอันตรายจากสารเคมี สารก่อมะเร็ง สิ่งระคายเคือง สิ่งที่เป็นอันตรายชีวภาพ เช่น แบคทีเรีย ไวรัส รา และยีสต์ ทำให้เกิดอันตรายและมีความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงาน ผู้เข้ารับบริการ ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและประชาชนซึ่งอาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงจึงมีความสุ่มเสี่ยงต่อการติดต่อหรือแพร่ระบาดของเชื้อโรคต่างๆ มากกว่ากิจการประเภทอื่นที่อยู่กลุ่มเดียวกัน เช่นกิจการสปาเพื่อสุขภาพ กิจการอาบ อบ นวด กิจการเสริมสวยหรือแต่งผม กิจการนวดเพื่อสุขภาพ กิจการสถานที่อาบน้ำ อบไอน้ำ และอบสมุนไพร

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การที่กฎหมายกำหนดเพียงหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขทั่วไป ในการพิจารณาอนุญาตสำหรับการประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพประเภทกิจการห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ทำให้การพิจารณาอนุญาตให้เปิดดำเนินกิจการเป็นไปโดยง่าย เมื่ออนุญาตให้ประกอบกิจการได้โดยง่าย ย่อมส่งผลต่อการเข้าไปตรวจสอบความเป็นมาตรฐานของห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ทำให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นที่ไม่มีความเชี่ยวชาญในด้าน

ห้องปฏิบัติการทางการแพทย์แต่กฎหมายได้ให้อำนาจในการอนุญาตโดยอาศัยตามหลักเกณฑ์ทั่วไปเท่านั้น เมื่ออนุญาตได้โดยง่ายส่งผลให้ความเป็นมาตรฐานหรือความปลอดภัยในการให้บริการย่อมลดลงจึงสุ่มเสี่ยงต่อการเกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัยของประชาชนผู้เข้ารับบริการและกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในบริเวณใกล้เคียง ดังนั้นเมื่อหลักเกณฑ์การอนุญาตได้โดยง่ายประสิทธิภาพด้านความปลอดภัยก็ลดน้อยลงย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและอนามัยของผู้เข้ารับบริการ

4.2 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นในการควบคุมกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพประเภทห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ที่ไม่สอดคล้องหลักความเสมอภาค

สำหรับกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพเป็นกิจการที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ ร่างกาย อนามัยของประชาชนจึงจำเป็นที่รัฐจะต้องควบคุมกิจการดังกล่าวเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในด้านต่าง ๆ ซึ่งตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อกำหนดให้กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขบางกิจการหรือทุกกิจการเป็นกิจการที่ต้องมีการควบคุมในท้องถิ่นซึ่งตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุข เรื่องกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ที่กำหนดประเภทของกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพนั้นคงยังไม่มีผลบังคับภายในเขตท้องถิ่นนั้นจนกว่าจะได้มีการออกข้อบัญญัติเพื่อกำหนดกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพประเภทนั้น ๆ ให้เป็นกิจการที่ควบคุมภายในเขตท้องถิ่นนั้นเสียก่อน จึงจำเป็นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องตราข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อกำหนดให้เป็นการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขเป็นกิจการที่ต้องควบคุมในเขตท้องถิ่นของตนตามประเภทกิจการที่เปิดดำเนินการภายในท้องถิ่นนั้น การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อกำหนดให้กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพบางกิจการหรือทุกกิจการตามที่เปิดดำเนินการภายในท้องถิ่นของตนนั้น ส่งผลต่อการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นไม่มีความเสมอภาค ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการบังคับใช้กฎหมาย อีกทั้งยังเป็นการเปิดช่องว่างให้กับผู้ประกอบการโดยเฉพาะกิจการห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ไปเปิดดำเนินการในท้องที่ที่ไม่มีการออกข้อบัญญัติ จึงส่งผลต่อการเข้าไปควบคุมตรวจสอบ

อนึ่ง ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 32(1) ประกอบกับประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ พ.ศ. 2558 ได้ให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อกำหนดประเภทของกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพบางกิจการหรือทุกกิจการให้เป็นการที่ต้องมีการควบคุมภายในท้องถิ่นนั้น โดยเฉพาะกิจการห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ซึ่งเป็นกิจการที่มีความสุ่มเสี่ยงต่อการเกิดอันตรายแก่ผู้เข้ารับบริการจำเป็นที่จะต้องออกข้อบัญญัติเพื่อกำหนดให้กิจการดังกล่าวถูกควบคุมภายในเขตท้องถิ่นนั้น ซึ่งตามกฎหมายนั้นได้ให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อกำหนดให้กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพบางกิจการหรือทุกกิจการเป็นกิจการที่ต้องมีการควบคุมภายในเขตท้องถิ่นนั้นก็ได้หากกิจการนั้นมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย

ของประชาชนหรือมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยรอบ ดังนั้นการที่กฎหมายกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อกำหนดให้กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพบางกิจการหรือทุกกิจการเป็นกิจการที่ต้องควบคุมนั้น ย่อมส่งผลต่อการออกข้อบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การที่พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อควบคุมกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพโดยกำหนดให้กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพบางกิจการหรือทุกกิจการเป็นกิจการที่ต้องมีการควบคุมในเขตท้องถิ่นนั้นก็ ได้ ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งมีการตราข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อควบคุมกิจการที่เป็นต่อสุขภาพที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันขึ้นอยู่กับประเภทของกิจการที่เปิดดำเนินการในท้องถิ่นนั้น ๆ จึงทำให้เกิดปัญหาในการตราข้อบัญญัติที่ขัดต่อหลักความเสมอภาค กล่าวคือในท้องถิ่นที่มีกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพประเภทห้องปฏิบัติการทางการแพทย์เปิดดำเนินการในท้องถิ่นนั้นก็จะออกข้อบัญญัติเพื่อควบคุม แต่ในทางกลับกันท้องถิ่นไหนที่ไม่มีกิจการดังกล่าวไปเปิดดำเนินการท้องถิ่นนั้นก็เลยไม่ออกข้อบัญญัติท้องถิ่นทำให้การออกข้อบัญญัติท้องถิ่นไม่ครอบคลุมกิจการดังกล่าวทั่วทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีผลเฉพาะในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการออกข้อบัญญัติเท่านั้นจึงเกิดความเหลื่อมล้ำในการบังคับใช้กฎหมาย ทำให้ผู้ประกอบการไปเปิดดำเนินการในท้องถิ่นที่ไม่มีการออกข้อบัญญัติอย่างเสรีและปราศจากการตรวจสอบจากรัฐในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่มีการออกข้อบัญญัติเพื่อควบคุมกิจการดังกล่าว

4.3 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดใบอนุญาตเพื่อให้ประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพประเภทห้องปฏิบัติการทางการแพทย์

สำหรับใบอนุญาตให้ประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ คือใบอนุญาตที่ให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนินการเปิดกิจการประเภทนั้น ๆ ได้ และผู้ที่ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบกิจการประเภทนั้น ๆ จะต้องผ่านการตรวจสอบกิจการนั้นจากบุคคลหรือหน่วยงานที่มีอำนาจออกใบอนุญาตให้ประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพประเภทนั้นได้โดยเฉพาะกิจการห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ในทางกลับกันหากผู้ประกอบการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพที่ไม่มีใบอนุญาตก็ไม่สามารถที่จะประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพได้ จึงทำให้เห็นว่าใบอนุญาตให้ประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพประเภทห้องปฏิบัติการทางการแพทย์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเข้าไปควบคุมตรวจสอบความเป็นมาตรฐานของระบบห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ทั้งก่อนและหลังการประกอบกิจการ อีกทั้งเป็นการยืนยันได้ว่ากิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพประเภทดังกล่าวมีความเป็นมาตรฐานในด้านต่าง ๆ และส่งผลให้เกิดความน่าเชื่อถือต่อผู้เข้ารับบริการ

การประเทศไทยไม่ได้กำหนดให้มีการออกใบอนุญาตเพื่อประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพประเภทห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ที่เป็นการเฉพาะตลอดจนไม่มีขั้นตอนใน

การตรวจสอบที่เป็นการเฉพาะเจาะจงทั้งก่อนเปิดดำเนินการ ระหว่างการประกอบกิจการและระหว่างที่มีการขอต่ออายุใบอนุญาต ทำให้กรณีที่เอกชนเปิดกิจการแล้วองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อนุญาตให้เอกชนซึ่งมีความประสงค์ขอเปิดกิจการออกใบอนุญาตก็จะตรวจสอบเพียงครั้งเดียวเท่านั้นคือการตรวจสอบก่อนดำเนินการ ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะไม่มีการกลับไปตรวจสอบอีกรอบเพราะไม่มีกฎหมายบังคับให้ต้องตรวจสอบ ซึ่งผิดกับมาตรฐานของต่างประเทศที่มีกฎหมายกำหนดให้ใบอนุญาตเป็นตัวกำหนดให้เจ้าหน้าที่เข้าไปตรวจสอบทั้งก่อนเปิดกิจการ ระหว่างประกอบกิจการและระหว่างที่ขอต่ออายุใบอนุญาต อีกทั้งการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 ประเภทได้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล เมืองพัทยา และกรุงเทพมหานครไม่เข้าไปตรวจสอบภายหลังจากการที่ได้ออกใบอนุญาตแล้วย่อมส่งผลให้ประชาชนเกิดความไม่มั่นใจถึงความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย อนามัยจากการเข้ารับบริการ เพราะหากเมื่อกิจการห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ที่เปิดดำเนินการไปเป็นระยะเวลาหลายปีแล้ววัสดุ อุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ใช้ในห้องปฏิบัติการเสื่อมสภาพไปตามกาลเวลา หากได้นำมาใช้ภายในห้องปฏิบัติ ส่งผลให้เกิดความไม่ปลอดภัยในการให้บริการ

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการที่ประเทศไทยไม่กำหนดให้มีการออกใบอนุญาตเพื่อประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพประเภทห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ที่เป็นการเฉพาะตลอดจนไม่มีขั้นตอนในการตรวจสอบที่เป็นการเฉพาะเจาะจงทั้งก่อนเปิดดำเนินการ ระหว่างการประกอบกิจการและระหว่างที่มีการขอต่ออายุใบอนุญาตทำให้เอกชนซึ่งมีความประสงค์ที่จะเปิดดำเนินการประเภทดังกล่าวสามารถกระทำได้อย่างง่ายแต่ไปแจ้งความประสงค์ขอเปิดกิจการกับเจ้าพนักงานท้องถิ่นว่าจะเปิดดำเนินการห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะตรวจสอบตามหลักเกณฑ์ทั่วไปเท่านั้น ทำให้กรณีที่เอกชนเปิดกิจการแล้วองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อนุญาตให้เอกชนที่มีความประสงค์ขอเปิดกิจการก็จะตรวจสอบเพียงครั้งเดียวกล่าวคือตรวจสอบก่อนเปิดกิจการโดยอาศัยหลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิจารณาอนุญาตให้ประกอบกิจการเพราะไม่มีกฎหมายบังคับให้ต้องเข้าตรวจสอบอีกรอบ ส่งผลให้การเข้าตรวจสอบความเป็นมาตรฐานในด้านของความปลอดภัยลดน้อยลง ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นถึงความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย อนามัยจากการเข้ารับบริการ

5. ข้อเสนอแนะ

สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาในการแก้ไขเกี่ยวกับกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ประเภทกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวดังนี้

ผู้วิจัยเห็นควรให้ตราพระราชบัญญัติห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ขึ้นมาบังคับใช้เป็น การเฉพาะ ตลอดจนการกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการพิจารณาอนุญาตให้ประกอบกิจการ การกำหนดใบอนุญาตเพื่อให้ประกอบกิจการ และกำหนดให้มีหน่วยงานกลางเพื่อทำ

หน้าที่แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการตรวจสอบ และพิจารณาอนุญาตให้ประกอบกิจการ
ห้องปฏิบัติการทางการแพทย์โดยกำหนดให้มีเนื้อหา ดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ผู้วิจัยเห็นควรให้มีการกำหนดหน่วยงานกลางเพื่อทำหน้าที่ในการพิจารณา
อนุญาตแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้อ 2. ให้กำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานกลางโดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

ส่วนที่ 1. การเข้าตรวจสอบภายในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ที่จะขอเปิดดำเนิน
กิจการ โดยพิจารณาจาก

(1.1) สถานที่ตั้งของห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ต้องมีความเหมาะสม

(1.2) อุปกรณ์ที่ใช้ในห้องปฏิบัติการต้องได้รับมาตรฐานจากกระทรวงสาธารณสุข

(1.3) ผู้ดำเนินการภายในห้องปฏิบัติการจะต้องได้รับใบอนุญาตให้ประกอบกิจการ
เฉพาะทางเท่านั้น

ส่วนที่ 2. กำหนดให้หน่วยงานกลางมีอำนาจในการออกใบอนุญาตเป็นผู้รับรอง
มาตรฐานความปลอดภัยของห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ซึ่งหลักเกณฑ์ในการออกใบอนุญาต
สำหรับการดำเนินการห้องปฏิบัติการทางการแพทย์จะต้องอยู่ในรูปแบบที่กำหนดดังนี้

(2.1) ชื่อ ที่ตั้งของห้องปฏิบัติการ

(2.2) ชื่อ และหลักฐานของผู้ดำเนินการห้องปฏิบัติการและชื่อเจ้าของห้องปฏิบัติการ

(2.3) ผู้ประกอบกิจการห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ไม่อาจดำเนินการได้โดย
ไม่ได้รับใบอนุญาต

(2.4) ใบอนุญาตจะออกให้ผู้ประกอบกิจการได้ต่อเมื่อห้องปฏิบัติการนั้นมี
ผู้ดำเนินการที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางห้องปฏิบัติการทางการแพทย์

(2.5) จะไม่ออกใบอนุญาตหรือต่ออายุใบอนุญาตโดยไม่มีหลักฐานการปฏิบัติตาม
แนวทางบางอย่างเกี่ยวกับการปฏิบัติที่ปลอดภัยและเหมาะสม เว้นแต่ผู้ซึ่งขอออกหรือขอต่ออายุ
ใบอนุญาตจะพิสูจน์ได้ว่าผู้ดำเนินการห้องปฏิบัติการทางการแพทย์และเจ้าหน้าที่ห้องปฏิบัติการมี
หน้าที่การงาน รวมถึงการบริการที่มีความรู้และเป็นไปตามแนวทางของศูนย์ควบคุมและป้องกันโรคที่
เกี่ยวกับการแพร่กระจายของการติดเชื้อผ่านการปฏิบัติที่ปลอดภัยและเหมาะสม

(2.6) กำหนดให้ใบอนุญาตมีอายุ 3 ปีในกรณีขอต่ออายุใบอนุญาตให้ยื่นคำขอภายใน
60 สิบวัน ก่อนใบอนุญาตจะสิ้นอายุโดยต้องยื่นคำขอและชำระค่าธรรมเนียม

(2.7) ผู้ได้รับใบอนุญาตต้องแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ดำเนินการ ชนิดและประเภท
ของการให้บริการและค่าบริการ

(2.8) ผู้ได้รับใบอนุญาตจะต้องควบคุมดูแลมิให้มีการใช้หรือยินยอมให้ผู้อื่นใช้
ห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ให้แตกต่างไปจากที่ได้จัดแจ้งในใบอนุญาตให้ประกอบกิจการ

(2.9) ให้ผู้ได้รับใบอนุญาตแสดงเครื่องหมายการรับรองเพื่อแสดงว่าเป็นผู้ให้บริการ
ทางห้องปฏิบัติการทางการแพทย์

ส่วนที่ 3. เพื่อประโยชน์ในการกำหนดมาตรฐานและมาตรการควบคุม กำกับดูแล ห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ให้มีอำนาจออกข้อกำหนดในเรื่องดังต่อไปนี้

(3.1) กำหนดมาตรฐานของระบบห้องปฏิบัติการทางการแพทย์

(3.2) กำหนดมาตรฐานการตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการทางการแพทย์

(3.3) กำหนดมาตรฐานการรับประกันคุณภาพห้องปฏิบัติการทางการแพทย์

(3.4) กำหนดมาตรฐานการประเมินความเสี่ยงของห้องปฏิบัติการทางการแพทย์

(3.5) ตรวจมาตรฐานของห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ โดยสม่ำเสมอ ในกรณีพบว่าการดำเนินการของห้องปฏิบัติการทางการแพทย์มีการกระทำที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสาธารณะ ให้มีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้ได้รับใบอนุญาตและผู้ดำเนินการ ระงับ แก้ไข หรือปรับปรุงให้ถูกต้อง หรือเหมาะสมภายในระยะเวลาที่กำหนด

ข้อ 3. ให้มีการกำหนดใบอนุญาตเพื่อประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ประเภทห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ที่เป็นการเฉพาะ

บรรณานุกรม

- เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2547). *หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ*. กรุงเทพฯ ฯ : วิทยุชน.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2542). *คำอธิบายกฎหมายปกครอง*. กรุงเทพฯ: วิทยุชน.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2555). *หลักพื้นฐานสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญใหม่*. (พิมพ์ ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ ฯ : วิทยุชน.
- บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. (2551). *กฎหมายรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ ฯ : โครงการตำราและเอกสารประกอบ การสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รายงานประจำปี 2553. สำนักมาตรฐานห้องปฏิบัติการ (2558). นนทบุรี : กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2538). *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ : ศึกษารูปแบบการจำกัดสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้ไว้อย่างเหมาะสม*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2557). *คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักกฎหมายมหาชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2548). *กฎหมายรัฐธรรมนูญ หลักการใหม่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540*. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมัยศ เชื้อไทย. ทุกก้าวอย่างอย่างครุภุหมาย. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
จัดพิมพ์ในโอกาสครบ 60 ปี รองศาสตราจารย์สมัยศ เชื้อไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 1).
กรุงเทพฯ : เดือนตุลา.